

ԼՈՒՐ-

-ԴԱ-

-ԼՈՒՐ

891.99 Ե

Կ-31

891.995

431

2011-07

ՎՐԹ. ՓՍՓԱԶՅԱՆ

ԼՈՒՐ-ԴԱ-ԼՈՒՐ

ՔՐԴԱԿԱՆ ՊՈԵՄԱ

Նկարներ
Վ. ՎԱՐԴ-ՊԱՏՐԻԿՅԱՆԻ

ՊԵՏՅՐԱՏ

ՀԱՅԵՍ ԿԿ ԿԻՑ ՍԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

ՄԻՋԻՆ ՏԱՐԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

Պատ. խմբագիր՝ Ռուբ. Չարյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Ալբուխյան
Մեքագրիչ՝ Ա. Գասպարյան

Հրատ. 4065. Գլավխտի լիազոր. Կ-4635

Պատվեր 953. Տիրաժ 4000

Պետհրատի տպարան, Յերևան, Լենինի փող. 65

56063-66

Այնտեղ, Սև-Նրի չքնաղ լեզերքներին եր, վոր ապ-
րում եր Հասոն:

Յերկրի սիրուն և քաջ պատանին եր նա: Վոչ մի
մարդ չեր կարող նրան զինաթափ անել: Ավագակը սիրա-
չուներ նրա հոտի շուրջը ման գալ և վոչ իսկ գալը վոչ-
խարի կողքին քարշ գալ: Հասոն վորքան բարի լեր դե-
պի լավը, աչնքան ել անգուլթ եր դեպի չարը:

Սիրուն եր Հասոն, նոր ծագող արևի պես չքնաղ:
Յերկրի աղջիկների խելքը գնում եր նրան տեսնելիս:
Հապա նրա նվագելը: Նրա սրնգից հանած ձայները կա-
րելի՞ լեր, վոր հրեշտակները ունենալին աչնքան զրա-
վիչ, աչնքան սիրահուլզ: Ձայներ, վորոնք հոսում էին
մեղմաղձիկ, քչքչում էին վորպես հեզիկ վտակ, դալալ-
լում վորպես սիրահար սոխակ:

Մարդ թե անասուն, աչգ ձայնը լսելիս, ակամա մոտ
ելին գալիս, քարանում և աշխատում էին չկորցնել վոչ
մի խաղ, վոչ մի դեղդեղանք:

Նստում եր Հասոն ժայռերի գլխին, աչքերը ուղղած
լաջն հորիզոնին, Սև-Նուրը գալարապտույտ վտրերի
տակին, զղզղուն գեփուռը խաղում ձակատին:

Յեվ նա նվագում եր:

Պետք եր տեսնել թե ինչպես վոչխարներն աչն ան-
միտ՝ մոռացել էին ուտելը, մոտ էին գալիս:

Հասոն քարերին եր դողացնում, Սև-Նրի ալիքները
հուզում, բնությունն եր քարացնում, գեփուռին վողբաց-
նում ամեն ինչ շարժում, հրեշտակների նախանձը գրը-
գում:

Այդպես եր Հասոն:

Ել ինչպես վոչխարները չհնազանդելին նրա լերդի
ձայնին:

Ինքը չեր շարժվում, վոչխարներին նվագով կան-
չում եր մոտը:

Արածացնելու համար՝ «Բերիկը» ջրելու համար՝ «խոզաքը» և հեզ անասուններին շուրջը ժողովելու համար ածում եր «Վոչխարի կոչը»։

Վոչխարները լսելուն պես՝ թողնում ելին ամեն ինչ, անցնում ամեն բան, գալիս Հասույի շուրջը հավաքվում։

Ապրում եր Հասուն այգպես յերջանիկ, հեռու մարդկանցից, բնության գրկում, լեռների կրճքին։ Յերջանիկ եր նա վորպես մի իշխան՝ սիրված իր հորից, նվիրված եր յերգին։

Բայց մի որ Հասուն տեսավ աղալի միակ աղջկան։ Տեսավ ու սիրեց։

Սիրուն եր Զալխեն։ Կախարդիչ աչքերը, սալվի լեր բոլը, կամար՝ ունքերը, գողտիկ՝ թշերը։

Զալխեն ել տեսավ Հասուին, Զալխեն ել սիրեց Հասուին։ Տխրեց խիստ Հասուն, կորցրեց աշխուժութիւն, կորցրեց զվարթութիւն։ Որերով պտույտ եր գործում պալատի շուրջը, մինչև իսկ լեթե վոչխարն անտեղ ուտելու խոտ չգտներ։ Աչքը աշտարակին, նվագում եր տխրագին, սիրտը սրնգի մեջ դնում ու արտասվում։

Զալխեն ել տանջվում եր։ Թագնված վարագույրի լեռնում, աչքը Հասուից չեր հեռացնում, վոչ ել ահանջը նրա նվագից։ Վոչ ուտում եր և վոչ ել խմում — տանջվում եր միայն։

Յերկուսն ել գիտելին, վոր շատ հեռու լեն միմյանցից, վոր աղալի աղջիկը հովվին կին չի լինիլ։

Բայց սերը ասածո կրակն ե, շատ զորեղ կրակ։ Նա կտրում, անցնում եր ամեն հեռավորութիւն, թափանցում եր ամեն խորութիւն։

Սերը վոչ հեռավորութիւնն ե ճանաչում, վոչ ել խրտութիւն։

Հեռատես եր աղան ու խիստ խորամանկ։ Շուտով նկատեց Հասուի սերը։ Բարկացավ, կատաղեց, ուզեց սպա-

հեղ հանդուգն հովվին բայց խոհեմ եր. չուզեց իր տան անուռնը կոտորել հավիտյան և մի հովվի արյունը մտնել ընդունայն:

Բայց ինչ կասելին՝ լեթե իմանային, վոր մի չոբան նրա աղջկա լեռնիցն է ընկել: Պե՛տք եր Հասույին հեռացնել. հեռացնել ինքնակամ, զոհ խորամուկուքյան: Պետք եր անայիսի մի խաղ սարքել, վոր Հասուն ինքը թողնե՛ր հեռանար և մեկ ել այդ կողմերը չվերադառնար:

Մտածեց աղան, յերկար մտածեց ու գտավ հնարքը:

Մարդ ուղարկեց, կանչեց Հասույին և ասաց նրան.

«Գիտեմ, Հասո՛ւ, — ասաց չար աղան, — գիտեմ վոր սիրում ես դեւ իմ աղջկան: Քաջ տղա լես ինքդ, լսել եմ, լավ ել ածո՛ւմ ես սրինդ: Աղջիկս քեզ կտամ, միայն կըզնեմ մի պայման:

«Լսել եմ, վոր վոչխարները քեզ հնազանդվում են և սրնդիդ ձայնից զրավված՝ քեզ մոտ գալիս են:

«Գետնից մինչ այդ բարձր աշտարակը, տեսնո՞ւմ ես նրան, դնել կտամ փայտյա սանդուխքը. դու կնստես այնտեղ, բարձրում, վոչխարները կժողովվեն ցածրում: Ահա պայմանը: Յեթե դու բարձրից, սրինդդ հնչեցնելով, կարողացար վոչխարներին սանդուխքի վրայով քեզ մոտ վեր հանել, այն ժամանա՝ աղջիկս քեզ հալալ, առ ու վաչելիր:

«Ապա թե վոչ՝ խալտառակ լեղիր, ինչ ունես-չու-նես հավաքիր, և քանի շուտ ե՛՛ աչս կողմերից հեռացիր: Մի հովիվ աղայի փեսա չի լինիլ, այդ ել խելքիցդ հանիր»...

Հասուն ժպտաց, խոր գլուխ տվեց:

— Տե՛ր ես, աղա. — ասաց, — ասածիդ համաձայն եմ:

Յեվ շինել տվեց աղան փայտյա սանդուխքը: Իննըսուն և իննը աստիճան ունե՛ր նա: Հասույից ծածուկ կոտրեց նրա մեջտեղի մի աստիճանը. կոտրածը նույն կերպով դրեց իր տեղը, այնպես վոր վոչինչ չե՛ր լերելվում. բայց մի թուլլ սեղմում հերիք կլինե՛ր փայտը ձգելու և

մի աստիճանից դեպի մյուսը՝ մի զաղաչափ տեղ բաց թողնելու: Այդպիսով ել վոչխարների անցնելը անհնար դարձնելու:

Ո՛, չար եր աղան, հպարտ եր և անպարտ:

Այդ խալտառակութունն արե՛ց չար աղան: Հասույին աշտարակի ծայրը հանեց, Զալխելին պատշգամբի վրա՝ ու ասաց հովվին.

— Ահա Զալխեն, խրախուսվիր, հալալ է քեզ նա, թե ասածս արիր:

Զալխեն տեսավ Հասույին, ժպտաց նրան, կարմրեց և նշան աբավ: Իմացավ հովիվը, վոր Զալխեն ել սիրում եր նրան: Սիրտն ուրախութունով լցվեց: Առավ սրինդը, բերնին դրեց, քյուղը, ծառից նվազն սկսեց:

Թնդաց սար ու ձոր, շարժվեցին ծառեր, դողացին քարեր: Հուզվեց չար աղան, խելահեղ՝ Զալխեն, քիչ մնաց թռներ ու ցած դնար, վոչխարների պես ընկներ Հասույի վոտքերը:

Շարժվեցին վոչխարները, մոտեցան սանդուխքին ու սկսեցին միմյանց լեռնից բարձրանալ աշտարակն ի վեր:

— Լո՛, լո՛, լո՛ Սե-ջրի չոբան, սար ու ձոր մղկտացնող ջրվան, զաղան մեղմացնող, քար ու ծառ հուզող չոբան: Ինչո՞ւ հիմարի պես հավատացիր աղային, ինչո՞ւ բարձրացար ծայրն աշտարակի: Զուր դառնայիր մարդ փորում, Հասո: Յերանի չմտնելիր այս աշխարհը՝ վոր լի է աղաներով: Յերանի չտեսնելիր արևի փայլը՝ վոր քեզ ալրեց խորովեց, Սե-ջրի ալիքները՝ վորը քեզ տրորեց, շամբի որորվելը՝ վոր քեզ կախարդեց:

— Լո՛, լո՛, լո՛... Մի՞թե քյուրդն այդքան անաղնիվ լեզավ, վոր սերը ծաղրեց: Մի՞թե նրա խիղճը կորավ, աստվածը մոռացավ:

Խեղճ Հասույին ինչո՞ւ շեղթանի բաժին տրավ, աշխարհը լաց ու սուգի մեջ դրավ... Լո՛, լո՛...

Հա բարձրանում ելին վոչխարները, հրում միմյանց սրնգի ձայնից դուլթված՝ մոռանում ելին անդունդը: Աչքերը Հասույին ուղղած՝ բարձրանում ելին:

Աշխարհը զմայլված դիտում եր: Չար աղան քար եր կարել: Զալխեն մինչև կես մեջքը կռացել, ձեռները Հասույին պարզել գոչում եր.

— Յես քոնն եմ, Հասո, քոնը հավիտյան: Յես քեզ սիրում եմ, ալնքան եմ սիրում, վորքան չեր սիրում կելլանը Մեշլումին: Յես քեզ սիրում եմ, ալնքան եմ սիրում, վորքան չի սիրում թիթեռը ճրագին, սոխակը վարդին, աշխարհը արևին և բույսը հողին:

Դո՛ւ լես իմ ճրագը, դու լես իմ վարդը, դո՛ւ լես իմ արևը ու դո՛ւ իմ հողը...

Հսում եր Հասոն, սիրտը խշխշում: Ածում եր, ածում, նվազն ուժովցնում:

Հասավ ների¹⁾ ալժը կոտրած աստիճանին, զգաց վոր, մահը աչքի առաջն ե, բաց դուլթված եր, վոտքը դրեց փայտի վրա:

Շարժվեց փայտը, լավեց մի մայուն և սիրուն ներին պտույտ գործելով ողի մեջ, գնաց ջախջախվելու անդունդի քարերի վրա:

Մղկտաց Հասոն: — Հեյ վախ, իմ սիրուն ների, — կանչեց սրտաբուղի: Բաց աչքը լերը Զալխելին ընկավ մոռացավ ներին: Սրինգը դրեց բերնին և սկսեց ածել:

Վոչխարները տեսան ներիի վիճակը, կանգ առին, մտածեցին լեռ գնալ, բաց դուլթված ելին, առաջ գնացին:

Փորձեց առաջին վոչխարը, լեռ-լեռ քաշվեց, առջևի վոտքերը բարձրացրեց և ուզեց թռնել: Մի մայուն արձակեց և գնաց աճի լեռներից:

— Վախ, վախ, իմ անմեղ վոչխար, մղկտաց Հասոն:

¹⁾ Առաջնորդող այժ:

Նալեց Զալխեյին, մոռացավ վոչխարին, ուժ տալով նվագին:

Փորձեց լերկրորդ վոչխարը, մինչև իսկ թռավ, բայց կպավ աստիճանին, մի պտուղա գործեց, խղճուկ կերպով մալեց և գնաց դիպի խոր անդունդը:

— Թռե՛ք, անցե՛ք իմ սիրուն վոչխարներ, լերգում եր Հասոն, թռե՛ք, իմ թավամանգ զառնուկներ, յեկե՛ք ձեր տիրոջ մոտ:

Վոչխարները ել չելին շարժվում. յետ-յետ ելին գնում:

Կատաղեց Հասոն—բացվածքը չեր տեսնում: Վորքան սեր ուներ ու զգացմունք, ներշնչեց սրնգին. գեղգեղանքներով քարացրեց բնությունը. —բայց վոչխարները յետ-յետ ելին գնում:

Ամաչեց աղան իր գործից, կիսամեռ յեղավ Զալխեն հուսահատությունից:

Փոխեց Հասոն յեղանակը:

Այժմ ինքն ել չգիտեր՝ ինչ եր նվագածը:

Դադարել եր քամին, կանգնել եր ջուրը, լռել ամեն ինչ:

Ո՞վ չի լսել «Լուր-դա-լուր»-ը, վորին չի դիմանա վոչ մի քար սիրտ: Վորին լսելով կթռթռա սիրող սիրտը, կմարի: Վորին լսելով կգժվի սիրող աղջիկը, կզրժվի և գեպի սիրածը կսլանա:

Սքանչելի չե նա, լերգերի փառքն և նա:

Հրեշտակների մրմունջը, Հասոյի հոգին և նա:

Շարժվեցին վոչխարները, գլորվեցին շատերը:

Շարժվեց և Հասոն, կռացավ, տեսավ բացվածքը:

Հասկացավ ամեն ինչ, նալեց աղալին:

Զգաց, վոր Զալխեն կորած եր իր համար, ինքն ել աշխարհի համար:

Շարժվեց Զալխեն ել, նալեց աղալին, նալեց Հասոյին:

Զգաց, վոր Հասոն կորել ե իր համար, ինքն ել աշ-
խարհի համար:

Յեվ լռեց ամեն ինչ...

«Լուր-դա-լուր»-ը դադարեց նրա, խաղի վերջին թըր-
թոռմը գնաց մեռնելու ողի մեջ...

Հետո... լսվեց մի ճիչ:

Յեվ լերկու մարմիններն արագ պտույտ գործելով ողի
մեջ, գնացին միասին, ջախջախվելու անդունդի խոր-
քում... և միմյանց զրկում:

Հասոն ու Զալխեն ելին դրանք...

ԳԻՆԸ 2 ռ.

В. ПАПАЗЯН
ЛУР-ДА-ЛУР
ГИЗАРМ. ССР ЕРЕВАН

